

Motion till riksdagen 2020/21:4059

av **Fredrik Malm m.fl. (L)**

med anledning av prop. 2020/21:191 Ändrade regler i utlänningslagen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör analysera utformningen av utlänningslagen i relation till det fortsatta arbetet för en gemensam europeisk asylagstiftning där asylrätten värnas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om identitetsprövning vid ansökan om permanent uppehållstillstånd och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rättssäkerhetsfrågor i asylprocessen och tillkännager detta för regeringen.

Liberala utgångspunkter

Sveriges långa tradition av öppenhet gentemot omvärlden har bidragit till utveckling, tillväxt och välfärd. I dag bor här människor med rötter från världens alla hörn, här talas alla större språk. Det gör vårt land rikare och mer pluralistiskt och ger oss större möjligheter på en global marknad. Det finns en oerhörd potential i att människor kommer till vårt land. Vår demografiska situation visar också på behovet av fler i arbetsför ålder. Vi vill att människor ska kunna flytta, jobba och studera i andra länder.

Vi lever i en tid med flyktingströmmar som saknar motstycke i historien. För att förändra situationen måste framför allt väpnade konflikter få ett slut. Omvärlden måste öka det humanitära stödet till flyktingar och till de hjälporganisationer som verkar i och runt konfliktområden. Alla EU-länder måste ta ett solidariskt ansvar för att hjälpa de asylsökande som söker skydd i EU. Antalet kvotflyktingar som får komma till EU behöver likaså öka.

I tider av stora migrationsströmmar är det särskilt viktigt att hålla på rättssäkerheten och principerna. Den som har skyddsskäl ska få stanna i Sverige, medan den som får

avslag måste lämna. Det är en ohållbar situation att ett fåtal länder, däribland Sverige, får ta ansvar för flyktningmottagandet när andra EU-länder blundar för sina skyldigheter.

Att ge alla människor som fått en fristad i Sverige möjligheter att bidra till och bli delaktiga i vårt samhälle är en av de största uppgifterna vårt land står inför. Misslyckas det kommer nya generationer att hamna i utanförskap. Sverige kan inte långsiktigt ta emot fler människor än vad vårt samhälle klarar av vad gäller jobb, bostäder, skola med mera, något som understryker betydelsen av en förbättrad integration som förutsättning för en fungerande migrationspolitik. Den misslyckade integrationspolitiken, där vi öppnat dörren till Sverige som land men inte till vårt samhälle, riskerar att bli förödande. Alla kommuner ska vara med och ta sin del av ansvaret.

Hela 7 procent av Sveriges vuxna befolkning – var femtonde person – utgörs av utrikes födda med risk för fattigdom. Vi måste sätta ord på den skuld som byggts upp. Vi väljer att kalla denna skuld för integrationssskuld, inte för att det är en skuld som några enskilda bär utan för att vårt samhälle har en skuld mot alltför många enskilda. Liberalerna har satt upp ett övergripande mål: Sverige ska inte ha några utsatta stadsdelar 2030. Så kan vi börja betala av på den svenska integrationssskulden.

Nu behövs långsiktighet om framtidens migrationspolitik. Behovet av en mer varaktig lösning för att dela ansvaret för asylmottagandet mellan EU:s länder är stort. EU:s gemensamma asylpolitik måste stärkas och harmoniseras vilket betyder att samma regler ska gälla i alla medlemsländer. Alla medlemsstaters ansvar måste tydliggöras samtidigt som det gemensamma systemet för gränsskydd och kustbevakning behöver stärkas.

En human, långsiktig och rättssäker migrationspolitik

I avvaktan på en mer harmoniserad europeisk asylpolitik behöver svensk lagstiftning framöver ligga mer i linje med andra jämförbara EU-länder. Det behövs en human och realistisk asylpolitik som värnar individuell prövning och rätten att överklaga i domstol. Vårt fokus ska vara att hjälpa människor som har skyddsskäl, vilket också innebär att de som saknar skyddsskäl måste lämna landet.

Liberalerna har länge eftersträvat att detta ska komma till stånd genom långsiktiga och blocköverskridande överenskommelser om framtidens migrationspolitik. Det är bara genom sådana överenskommelser som politiken kan förankras i det parlamentariska mittfältet. När den parlamentariska Migrationskommittén tillsattes var detta därför ett historiskt tillfälle att skapa den stabilitet i migrationspolitiken som så länge har saknats. I kommitténs arbete eftersträvade Liberalerna att nå fram till en bred uppgörelse. Det är med stor besvikelse vi konstaterar att någon överenskommelse inte gick att nå. Detta är något som Sverige och svensk asylpolitik förlorar på.

Varje bred uppgörelse bygger på ett givande och ett tagande, där inget parti kan förvänta sig att få igenom sin egen politik ogravrad. Hade Liberalerna ensamt fått sätta sin prägel på Migrationskommitténs arbete hade vi i vissa delar valt andra lösningar. Men vi anser att den slutprodukt som kommittén levererade i huvudsak är en rimlig sammanvägning och att den borde ha kunnat ligga till grund för en bred uppgörelse. Tyvärr blev det inte så, eftersom den politiska viljan saknades från andra partier på såväl vänster- som högersidan.

Migrationskommitténs förslag fick i alla delar stöd från Socialdemokraterna och i så gott som alla delar från Liberalerna. Det var här, i mötet mellan Socialdemokraternas och Liberalernas positioner, som tyngdpunkten i kommittén låg.

Eftersom det i det längsta var osäkert om regeringen skulle remittera kommitténs betänkande valde Liberalerna att under allmänna motionstiden väcka lagförslagen som en egen riksdagsmotion. Vi gjorde detta för att vårda det förhandlingsresultat som kommittén åstadkommit och för att möjliggöra fortsatta förhandlingar i riksdagen med kommitténs förslag som grund. Därutöver lade vi en annan motion för att ta upp de frågor som inte rörde lagstiftningsärenden. I de frågor som inte särskilt berörs här hänvisar vi alltså till våra tidigare kommittémotioner.

Propositionen i förhållande till Migrationskommitténs förslag

Vi befarade att Socialdemokraterna i efterhand skulle överge sina egna förslag i Migrationskommittén. Tyvärr fick vi rätt i denna farhåga. Den färdiga propositionen avviker i väsentliga delar från kommitténs förslag.

Vi vill i detta sammanhang understryka att den kritik vi i dessa delar riktar mot propositionen inte handlar om asylrätten. Att värna asylrätten och försvara rätten till en fristad för människor på flykt undan förföljelse och krig är en grundläggande liberal princip. Men detta innebär att prioritet måste ges åt människor som har skyddsskäl. Väsentliga delar av konfliktlinjerna i svensk asylpolitik på senare år har i stället handlat om huruvida även personer som efter noggrann prövning visat sig sakna skyddsskäl ska ges uppehållstillstånd.

Liberalerna anser att det måste finnas en humanitär ventil för speciella undantagsfall där det skulle vara orimligt att utvisa en person även om hen saknar skyddsskäl. Liberalerna har hela tiden kritiserat att den humanitära ventilen helt togs bort genom den tillfälliga lagen 2016, och har arbetat för att den ska återinföras. Men detta ska vara just en humanitär ventil – inte en bred sidoringång. Det förslag som nu ligger på riksdagens bord är den mest långtgående klausul som funnits i svensk asylrätt. Det riskerar att undergräva principen om att asylrätten ska stå i centrum.

Också i andra avseenden har regeringen väsentligt sänkt nivån på de villkor som Migrationskommittén ställde upp, vad gäller t.ex. kriterier för beviljande av permanent uppehållstillstånd, anhöriginvandring eller undantag från försörjningskrav. Liberalerna står fast vid de förslag som vi drev i kommittén och som i huvudsak också hade stöd av Socialdemokraterna. När regeringen nu frångått Migrationskommitténs förslag har vi därför genom ett utskottsinitiativ påbörjat beredningen i socialförsäkringsutskottet av Liberalernas förslag i dessa delar i kommittén.

Liberalerna har naturligtvis inga invändningar mot de rent lagtekniska justeringar som gjorts av kommitténs förslag, bland annat mot bakgrund av Lagrådets yttrande. Likaså finns det vissa sakliga justeringar i propositionen som Liberalerna står bakom.

Sålunda tillstyrker Liberalerna förslaget att anhöriginvandring även ska kunna vara möjligt för personer som på grund av exempelvis hedersstrukturer eller förtryck mot hbtq-personer inte har kunnat dela hushåll i ursprungslandet. I sammanhanget kan noteras att det kan bli svårt för myndigheterna att tillämpa regeln rent praktiskt när de ska bedöma relationens allvar och varaktighet i ursprungslandet. Detta får dock bli en fråga för rättstillämpningen.

En sak som inte närmare belyses i propositionen är identitetsfrågor i samband med beslut om permanent uppehållstillstånd. Så länge permanent uppehållstillstånd var huvudregel i alla asylärenden var bedömningen av den sökandes identitet något som i ett och samma sammanhang vägdes in både vid prövningen av skyddsbehov och beslut om permanent uppehållstillstånd. När dessa två frågor framöver i huvudsak kommer att avgöras vid skilda tillfällen behöver detta beaktas närmare. Som regeringen själv skriver (s. 74) är det en grundläggande princip inom asylrätten att det är den asylsökande som ska göra sitt behov av internationellt skydd sannolikt. Det innebär att sökanden också måste göra sin identitet sannolik. En bedömning av detta görs således i samband med att den sökande beviljas tillfälligt uppehållstillstånd. Frågan om permanent uppehållstillstånd handlar inte primärt om skyddsbehov utan innebär i stället en livslång rätt för personen att bo i Sverige. I samband med att frågan om permanent uppehållstillstånd prövas bör det därför också göras en förnyad bedömning av huruvida individens identitet kan anses tillräckligt styrkt eller sannolik.

Liberalerna vidhåller Migrationskommitténs uppfattning att en översyn bör göras av hanteringen av offentliga biträden i asylärenden. Liberalerna anser dock att även andra åtgärder behövs för att ytterligare stärka rättssäkerheten i migrationspolitiken. Fortsatt arbete för kvalitetssäkring av beslutsprocesser och i synnerhet för att kvalitetssäkra tolkningen vid muntliga förhör och förhandlingar är centralt i detta sammanhang, liksom rimliga handläggningstider och goda möjligheter till utbildning och fortbildning. Därutöver vill Liberalerna se en översyn av hur nämndemän nomineras till migrationsdomstolarna.

Sverige är ingen isolerad ö, utan en del av ett integrerat Europa och en globaliserad värld. Vid sidan av ett rättssäkert asylförfarande för de personer som kommer till vårt land ska Sverige också framgent bidra till så kallad vidarebosättning av kvotflyktingar genom FN. Vi står bakom att Sverige har ökat sitt mottagande av kvotflyktingar till cirka 5 000 per år. Genom en ambitiös biståndspolitik kan Sverige även bidra till att lindra flyktingars nöd på plats i närområdet, bland annat i form av stöd till FN:s flyktingorgan UNHCR. Det är vidare av yttersta vikt att Sverige fortsätter att konstruktivt bidra till ansträngningarna för att få på plats en europeisk asylpolitik där asylrätten värnas, där rättssäkerheten upprätthålls i asylprocessen oavsett i vilket land den sker och där alla medlemsländer tar gemensamt ansvar för helheten.

Fredrik Malm (L)

Johan Pehrson (L)

Lina Nordquist (L)

Christer Nylander (L)

Allan Widman (L)

Maria Nilsson (L)

Gulan Avci (L)

Mats Persson (L)